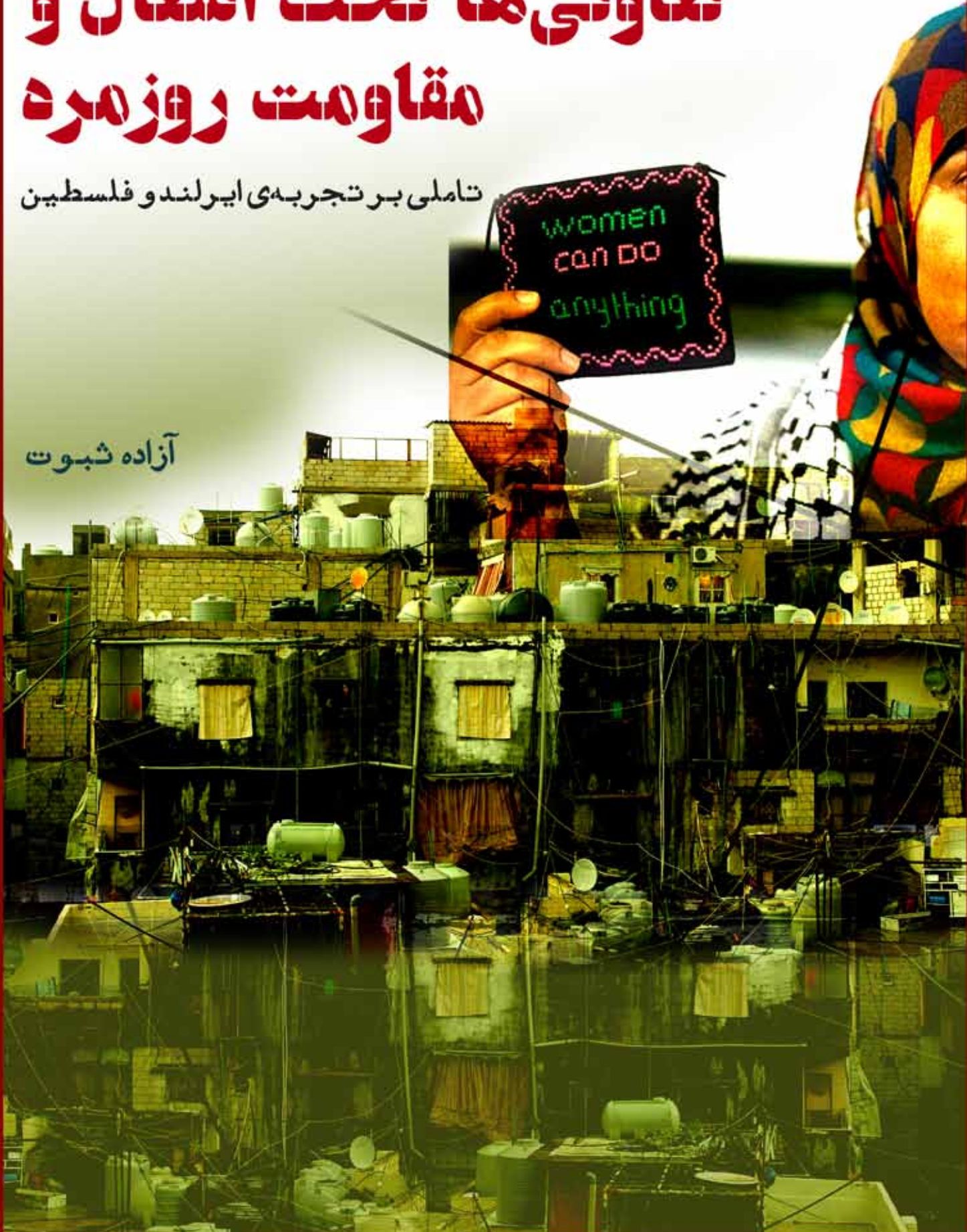

فلاخا ۲۵

تعاونی‌ها تحت اشغال و مقاومت روزمره

تاملی بر تجربه‌ی ایرلند و فلسطین

آزاده ثبوت

تعاونی‌ها تحت اشغال و

مقاومت و زور

تاملی بر تجربه‌ی ایرلند و فلسطین

آزاده ثبوت

در دوران اشغال نظامی بریتانیا در شمال ایرلند، تعاونی‌ها یکی از معدود امکان‌هایی برای شکل‌گیری اقتصاد عادلانه‌ی زیستی توأم با کرامت انسانی بود.

استعمار بریتانیا بر ایرلند که با بی‌جاشدگی جمعیت بومی، استثمار، سرقت زمین‌ها و منابع طبیعی توسط مستعمره‌نشینان ممکن شده بود، تعاونی‌ها را تهدیدی برای خوداتکایی مردم بومی و تاب‌آوری‌شان در برابر اشغال می‌دید و موانعی در فعالیت آنها ایجاد می‌کرد. پس از پایان دوران اشغال نظامی و قرارداد صلح سال ۱۹۹۸ در شمال ایرلند، مردم بومی و طبقه‌ی کارگر با نوع جدیدی از خشونت روبرو شدند، خشونتی که به نام صلح اما در قالب سیاست‌های نئولیبرال (انباشت سرمایه به جای برنامه‌ریزی برای نیازهای بلندمدت اجتماعی) به آسیب‌پذیری فزاینده، بی‌ثباتی مالی، افزایش نابرابری، بیکاری و کار بیش‌ازحد برای مقابله با بی‌ثباتی و در نتیجه تخریب محیط‌زیست انجامید. در خلال این سال‌ها، خلق شیوه‌های اقتصادی جمعی راهی برای مقاومت مردم بومی در برابر خشونت‌های اقتصادی بریتانیا بوده است و تعاونی‌ها در شمال ایرلند به یکی از نیروهای مقاومت در برابر صلح نئولیبرال تبدیل شده‌اند.

در سال‌هایی که به عنوان برنامه‌ریز شهری در پروژه‌های نوسازی محلات کارگرنشین بلفاست کار کرده‌ام همواره از نقدهای عالمانه و موشکافانه‌ی مردم عادی در تحلیل آنچه بر آنها می‌گذرد آموخته‌ام. زن سالخورده‌ی ایرلندی که عضو ثابت تعاونی مسکن محله بود، می‌گفت: «ما مردم طبقه‌ی کارگر خوب می‌دانیم که اشغال در سرزمین

ما پایان نیافته است، اشغال نظامی امروز جای خود را به اشغال اقتصادی داده و اهداف جدایی‌گزینی جمعیتی و محروم‌سازی بومیان از مسکن و خدمات شهری در بلفاست را دیگر نه نظامیان ارتش بریتانیا که سرمایه‌داران و سیاست‌های اقتصادی آنها پیش می‌برند. ما به خوبی می‌دانیم که این‌ها دو روی یک سکه‌اند». این آگاهی عمیق اجتماعی از اشکال پیچیده‌ی استعمار در مناطق کارگرنشین باعث شده که مردم بدانند صرفاً واگذاری سرمایه‌گذاری‌ها از شرکت‌های چندملیتی به تعاونی‌های محلی در قالب پروژه‌های کارآفرینی نمی‌تواند به خیر اجتماعی تبدیل شود. آنها آگاهند که نظام سرمایه‌داری چگونه از روحیه‌ی کارآفرینی جامعه و بخش داوطلبانه در بازتولید گرایش‌های نئولیبرالی سود می‌برد با این حال، همواره کوشیده‌اند تا بر اساس اصول دموکراسی، برابری و همکاری به راه‌اندازی تعاونی‌هایی که هدف آنها رفع نیازهای انسانی و زیست‌محیطی به شکلی آبرومندانه است، کمک کنند.

در سال‌های اخیر، تعاونی‌های کارگری نوپایی (در امور نظافت، نانوائی، شیرینی‌پزی، باغبانی، تعمیر دوچرخه، هتل و رستوران‌داری، مسکن، رسانه و طراحی) شکل گرفته‌اند که تجارب آن‌ها به ما کمک می‌کند به بینش جدیدی از مقاومت روزمره در محیطی که سال‌ها تحت سلطه‌ی فرقه‌گرایی استعماری و نئولیبرالیسم بوده است، دست یابیم.

در خلال تجربه‌ی شخصی خودم دیده‌ام که این تعاونی‌ها چگونه با رد هژمونی‌های سرمایه‌داری، فرقه‌ای و مردسالار، ساختارهایی برای افراد مختلفی ایجاد کرده‌اند که در غیر این صورت در فرآیندهای از بالا به پایین اقتصاد نئولیبرال حذف می‌شدند.

در فاصله‌ی سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۱ در قالب یک پروژه‌ی پسادکتری، به مستندسازی نقش هنرمندان در فرآیندهای عدالت انتقالی، بازسازی شهری و ترمیم امید اجتماعی در فضای پسانقلاب سوریه پرداختم. در پژوهش‌های میدانی‌ام بیشتر به محاورات مربوط به حاشیه‌ی هنر علاقمند بودم تا مرکز. در اردوگاه شتیلا با زنانی آشنا شدم که در سال‌های اخیر از یرموک آواره شده بودند. یرموک در حاشیه‌ی دمشق و با جمعیتی حدود دویست هزار نفر، بزرگترین اردوگاه فلسطینی در غرب آسیا و مقر نویسندگان و هنرمندان فلسطینی در تبعید بود. در سال‌های جنگ سوریه، یرموک به میدان جنگ همزمان میان نظامیان حامی بشار اسد و نیروهای داعش تبدیل شد. حصر یرموک توسط نظامیان اسد یکی از بزرگترین فجایع فلسطینی‌ها در دوران اخیر را به همراه داشت.

فاجعه‌ای که فلسطینی‌ها از آن به «نکبت یرموک» یاد می‌کنند. بسیاری از اهالی یرموک (توسط نظامیان اسد و یا داعش) کشته، ناپدید و برای چندمین بار آواره شدند. برخی از زنان فلسطینی آواره‌شده از یرموک در اردوگاه شتیلا کارگاه‌های کوچکی برای آموزش و طراحی تطریز (سوزن‌دوزی فلسطینی) راه‌اندازی کرده بودند. گفتگو با این زنان و مشاهده‌ی تلاش‌هایشان برای ایجاد یک اقتصاد جمعی در وضعیت بحران، فهم جدیدی از چیستی تطریز به من بخشید.

تطریز به شکل خارق‌العاده‌ای مادی است -دیداری، لمسی، خصوصی، پر زحمت و سیاسی. وقتی به دگرگونی‌های تاریخی سوزن‌دوزی فلسطینی از سال ۱۹۴۸ تا به امروز نگاه می‌کنیم در آنها نمایه‌هایی غنی و پویا از ملی‌گرایی میراث‌محور، مقاومت مسلحانه، قدرت اقتصادی نوپا و به چالش کشیدن خشونت زیرساختی و فرهنگی دولت اسرائیل می‌بینیم. زنان فلسطینی در تمام این سال‌ها قدرتمندانه در برابر تصویرسازی از هنر دستانشان به عنوان یک شیء عتیقه، سنتی و حاشیه‌ای مقاومت کرده‌اند و کوشیده‌اند تا آن را در قالب یک «اقتصاد اجتماعی» که ریشه در مجموعه‌ها، گروه‌ها و کارخانه‌های خودگردان زنان دارد، حفظ کنند.

نوال اسلمیه موسس یک تعاونی غیرانتفاعی تجارت منصفانه فلسطینی در الخلیل است. او پس از زندانی شدن همسرش و درگذشت او به فاصله‌ی کوتاهی پس از آزادی از زندان (در اثر شکنجه‌های روحی و جسمی) تصمیم گرفت منابعی را برای زنان در منطقه‌ی الخلیل فراهم کند تا برای خود و خانواده‌شان از طریق تولید و فروش اقلام صنایع‌دستی فلسطینی درآمدی کسب کنند. آنها فعالیت خود را با یک میز کوچک در امتداد گذرگاه اصلی بازار قدیمی الخلیل در سال ۲۰۰۵ شروع کردند و حالا صد و پنجاه عضو و یک مکان دائمی در بازار شهر قدیم از آن خود دارند. آنها همین‌طور توانسته‌اند با ذخیره کردن بخشی از سود فروش صنایع‌دستی خود در انجمن تعاونی ایدنا یک مرکز اجتماعی کوچک در روستایی که زندگی می‌کنند افتتاح کنند، جایی که اعضای انجمن می‌توانند برای انجام کارهای خود دور هم جمع شوند، در برنامه‌های آموزشی شرکت و با یکدیگر معاشرت کنند.

نوال، در هفته‌های گذشته به همت کمپین همبستگی با فلسطین در ایرلند و اتحادیه‌ی کارگران دوستدار فلسطین به شهرهای دری و بلفاست سفر کرد تا درباره‌ی زندگی و چالش‌های کار تعاونی‌ها در فلسطین اشغالی، از جمله افزایش خشونت شهرک‌نشینان در ماه‌های اخیر سخن بگوید. نوال با روایت تجربه‌ی زیسته‌ی خودش و سایر خانواده‌های زندانیان، ما را با اقتصاد سیاسی زندان آشنا کرد. ما دریافته‌ایم که اسرائیل با به اسارت گرفتن هزاران مرد و نوجوان پسر فلسطینی، در تلاش برای ناممکن کردن حیات اقتصادی خانواده‌های آنها است. اینجاست که

تعاونی‌های زنان نه تنها نقش مهمی در شکل‌گیری اقتصاد اجتماعی داشته‌اند، بلکه در جنبش آزادی‌بخش فلسطین و تداوم مقاومت نیز از نقشی بی‌بدیل برخوردارند.

در روزهایی که از همبستگی با فلسطینی‌ها سخن می‌گوییم باید به یاد آوریم که استعمار همچنان که مبنای سیاسی دارد، اقتصادی نیز هست. ما نمی‌توانیم بدون صحبت از استثمار اقتصادی و اجتماعی فلسطینی‌ها توسط صهیونیسم و استثمار مردم بومی و مستعمره‌شده توسط سرمایه‌داری استعماری و رابطه‌ی میان امپریالیسم و استثمار در سراسر جهان، از همبستگی با فلسطین سخن بگوییم. درک این پیوستگی برای مبارزه‌ی جمعی ما و برای آزادی و عدالت، اساسی است.

آذر ۱۴۰۲ | نسخه‌ی ورد

عکس‌ها از کارگاه‌های زنان فلسطینی در اردوگاه شتیلا در بیروت است.

منڙپوڻ
Manjanigh

